

FESTIVALURI, GALE, ANIVERSĂRI

Timișoara

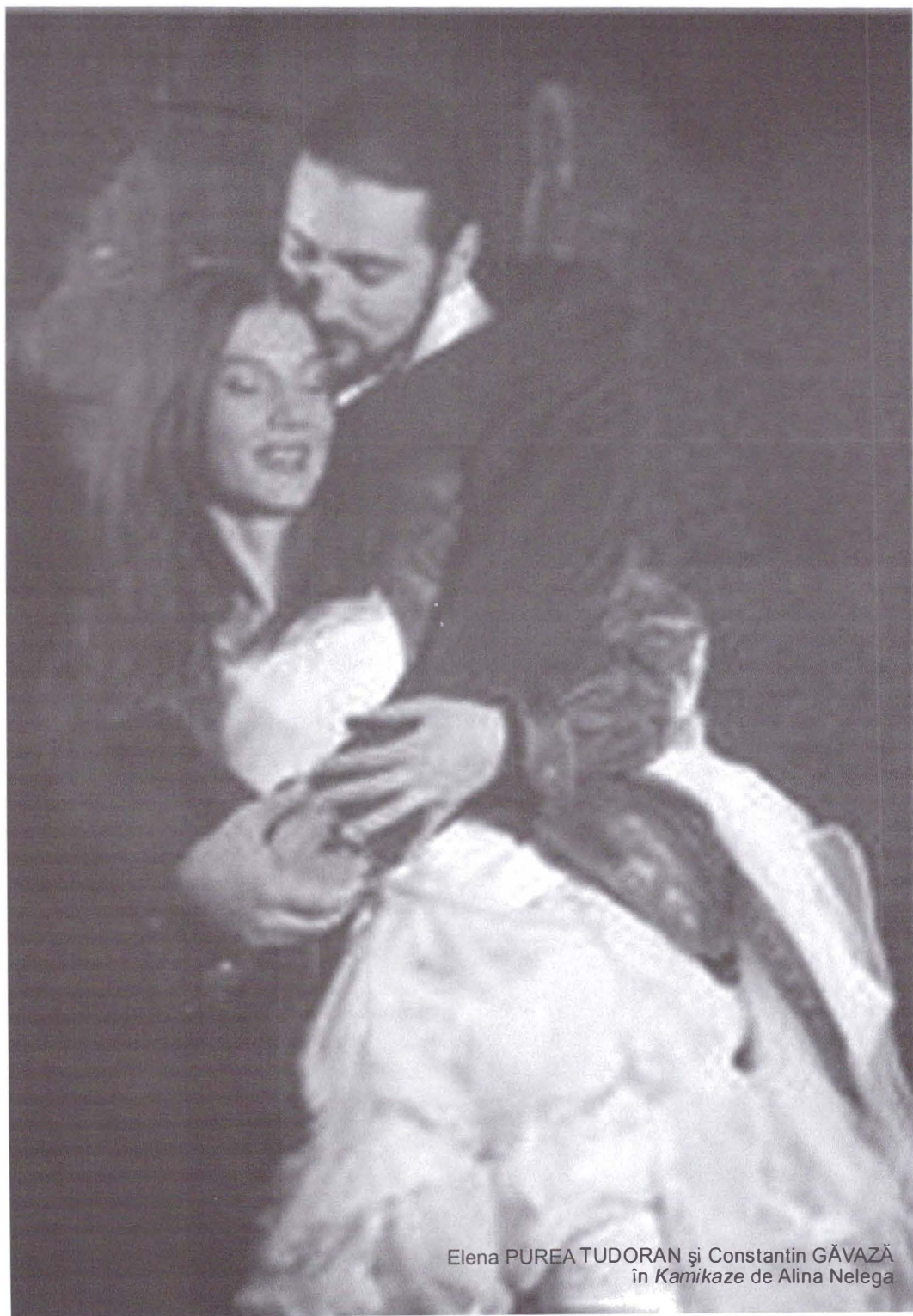
Nicolae PRELIPCEANU

Jurnal de festival la Timișoara și mult mai departe

Am ajuns la Timișoara într-o zi de toamnă caldă încă, venind de la Sibiu, de la „Maratonul de poezie” și, mai ales, de la greu de uitatul *Faust* în viziunea lui Silviu Purcărete. Mă temeam că o să strâmb din nas la tot ce avea să urmeze, cu ștacheta personală ridicată prea sus de fabuloasa înfățișare pusă în hala uzinei aceleia dezafectate de marele Silviu P., cu o Ofelia Popii și un Ilie Gheorghe de zile mari. N-a fost așa, o capodoperă nu anulează gustul pentru operă, dimpotrivă, poate, mărește apetitul și, cine știe, receptivitatea generală la arta din care aceea face parte. Nici finalul n-a fost mai prejos, dacă nu cumva a fost chiar și mai sus: *Unchiul Vania/Ványa Bácsi*, la Teatrul Maghiar din Cluj, în viziunea uimitoare, poate genială, a lui Andrei Șerban. Ce trupă, ce forță! mi-am spus, încă de la primele douăzeci de minute ale spectacolului. N-am ieșit bine și așa fi vrut să-l revăd. Cei care speră își pot pune pofta-n cui: nu cred că se va putea juca pe altă scenă, în altă sală decât aceea pentru care a fost conceput. Acestea au fost cele două coperte fabuloase pe care le-am pus eu **Festivalului Dramaturgiei Românești Timișoara**, ediția a 13-a, și, credeți-mă, unele spectacole de-acolo stau bine în picioare în această „carte”, al cărei semn este tot fabulosul – dar din alt domeniu – Muzeu al presei de pe teritoriul actual al României, „Sever Bocu”, imaginat și înființat de Petre Stoica la Jimbolia, unde a ales să trăiască și să construiască de vreo zece ani și ceva.

Prima zi: Spectacolul *Visul* de Cătălina Buzoianu, după nuvelele lui Mircea Cărtărescu, la și cu Teatrul Național din Timișoara. Grotesc să vezi femei adulte, unele chiar bătrânele, făcând roluri de fetițe. O artificialitate care dispare în foarte puține momente ale spectacolului, mai ales când apare „alungitul” sau când lirismul mai șterge, mai face să se uite făcătura de până atunci. După, la un restaurant din centru, Maia Morgenstern și A. G. Weinberger, în spectacolul lui Hausvater despre evreu și Biblie și persecutarea evreilor, de-a lungul istoriei. Ea puternică, el un secundant pe măsură. Titlu: „Între Muntele Sinai și Muntele Venus”.

A doua zi: *Bucharest Calling* de Peca Ștefan, în sala Teatrului Maghiar și German. O piesă de substanță, scrisă cinematografic, în secvențe foarte scurte alternând cu unele ceva mai lungi, lămuritoare, fără abuzul de cuvinte la modă, din noua „limbă de lemn”, cu o anumită poezie, cu o propensiune a personajelor spre un viitor care le e încă tulbure. Jucată excelent de Isabela Neamțu, Cosmin Seleși, Laurențiu Bănescu, Katia Pascariu, Daniel Popa, regizată pe măsura piesei de Ana Mărgineanu. Spectacol de Green Hours. În continuare, *No One*, spectacol de Carmen Vioreanu – deducem că regizoarea semnează și textul, sărac și plin de

Elena PUREA TUDORAN și Constantin GĂVAZĂ
în *Kamikaze* de Alina Nelega

vorbele la modă, super, extra, nașpa etc. etc. Multă muzică la modă, dance, rap sau ce-o fi, clipuri, televiziune, filmulețe conformiste. Un actor comic excepțional, Andrei Șerban, un fel de Dorel Vișan tânăr, țărănos, ingenuu de fapt, interpret de nuanțe. Altfel, în final, un gol imens îți rămâne în creier. Unde mai pui că povestea trage bine spre cea dintr-un mai vechi film englez, *Goi pușcă*, acolo familia nu erau mamele și bunicile, ci nevestele, și, firește, nimeni nu pleca în Spania să muncească.

A treia zi: *Elevator* de Gabriel Pintilei, o piesă foarte frumoasă, despre doi adolescenți care ar vrea să cunoască viața, mai întâi amorul fizic, dar dorința le e blocată de liftul dintr-o fabrică părăsită, lift care se blochează și cei doi, nemaifiind scoși de acolo, mor în cele din urmă. Coincidență: fata moare chiar în ziua când ar fi devenit majoră. Actorii cehi care joacă acest spectacol au fost foarte convingători, cu nuanțe: Pavol Smolarik și Pavlina Storkova, de la teatrul Leti din Praga. În schimb, *Sado-Maso Blues Bar* de Maria Manolescu, în regia Gianinei Cărbunariu, e un abuz de limbaj dur, violență, uneori gratuită, dar aceeași căutare a unui rost în viață, și anume bani, bani, cât mai mulți bani, cu orice preț. Un actor excelent: Rolando Matsangos, dar nici cu ceilalți nu mi-e rușine, deși, poate, spre final, la salturile de pe „acoperișul” din scenă, ar fi putut fi mai atenți cu ei înșiși. Între cele două spectacole, un „bonus”, din Secțiunea „Satelit” a Festivalului: concertul Sandei Weigl, în românește, în germană și engleză, cu linii melodice din Maria Tănase pe jazz.

A patra zi: *Ionesco – cinci piese scurte*, excepționalul spectacol de la Odeon, în regia lui Alexandru Dabija, cu actori excepționali: Antoaneta Zaharia, Pavel Bartoș, Ionel Mihăilescu, Oana Ștefănescu, Dorina Lazăr, Mircea Constantinescu și Gelu Nițu, singurul mai străin de spectacol. Ingenioasă găselnița prezentării mașinilor la târg, cu două actrițe și un actor, în patru labe. Directoarea „Odeon”-ului, doamna Dorina Lazăr, mi-a spus de ce nu s-a mai folosit „lăstunul” de la premieră: nu încăpea pe scena de la Huchette și regizorul a găsit această soluție foarte ingenioasă, care a rămas. Deși programat la ora 17.00, spectacolul a fost vedeta reală a seriei – ar fi fost vedeta oricărei seri de la acest festival. În sala mai mică, a Teatrului German/Maghiar, am văzut spectacolul cu piesa *Crize sau Încă o poveste de dragoste* de Mihai Ignat, în regia lui m. chris. Nedeea, de la Teatrul Imposibil din Cluj, cu multe artificii, inclusiv un Cupidon care regizează schimbarea mișcărilor în spectacol.

A cincea zi: *Kamikaze* de Alina Nelega, la Teatrul German, cu doi actori care își fac datoria, dar nu mai mult. *Block Bach* s-a amânat două ore, pentru că un interpret, CRBL, întârzie blocat pe șoselele patriei. Spectacolul a meritat așteptarea: Coca Bloos, în teribila femeie-robot, Răzvan Mazilu și Monica Petrică așa cum îi știe deja toată lumea.

Ziua a șasea: *Kebab* de G. Cărbunariu, jucat de o trupă din München, dramă autentică, spre deosebire de violențele din „mady.baby.edu” de la București. Au scos ce era de scos, conform propriei seriozități: Steven Scharf, Edmund Telgenkämper și Tabea Bettin. Seara, *Jocul ielelor* de la Naționalul din București, cu Liviu Lucaci în rolul lui Gelu Ruscanu. La clubul Porto.Arte, *Stă să plouă* de Lia Bugnar, cu cele trei fete, Tania Popa, Maria Buză, Antoaneta Cojocar, extrem de naturale, dar și cu un Marius Manole pe măsură. Maria Buză într-o vervă de zile mari.

A șaptea zi: am ratat *With a little help from my friends* de Maria Manolescu, regia Radu Apostol, cu o trupă de la Naționalul ieșean. N-am pierdut, în schimb,

așa-zisa „Gală a premiilor”, care a constat în prezența pe scenă a doamnei Maria-Adriana Hausvater, director general al Teatrului Național din Timișoara, împreună cu adjunctul său, domnul Ion Rizea, și cu juratul Zoltán Lovás, pentru a da citire listei de premii, pe care juriul, din care mai făceau parte: Theodora Herghelegiu, András Loránt, Elena Martonos Manole, Radu Macrinici, Mihaela Michailov și Victor Scoradeț, tocmai le deciseră. Sala, plină 90 % cu *teenageri*, ca să vorbesc și eu ca-n piesele românești de dată recentă, veniți să asculte formația „Vama”. De altfel, cei trei reprezentanți ai unei, totuși, alte lumi, stăteau în fața instrumentelor muzicale și electronice, la care mai intervenea câte un „specialist”. Un murmur de dezamăgire a însoțit apariția celor trei oficiali ai festivalului și anunțul că mai e până la concert, dar adolescenții s-au repliat repezitor, „făcându-și mâinile și mai ales gurile” pentru ce avea, probabil, să urmeze, cu urale și țipete caracteristice. Cum o reală „gală a premiilor” pretinde și prezența nominalizațiilor și a premițiilor, poate că o conferință de presă a juriului ar fi fost mai nimerită, așa totul rămânând la stadiul unui anunț făcut unei săli destul de puțin interesate să afle ceea ce afla, deși, repet, se distra de minune cu aplauze, urale, țipete, ca la „concert”.

Altfel, Festivalul Dramaturgiei Românești, ediția a 13-a, a revelat texte interesante, dintre care unul de Peca Ștefan, fără abuzul incriminat de un critic literar al cuvintelor mai ieri și încă azi pentru unii tabu, piese în care, dincolo de comportamentul „ca-n viață”, deci cu o tentă de naturalism, se desenează, mai slab în unele cazuri, mai ferm în altele, problematica tinerei generații, rătăcirile ei, senzația lipsei de orizont, căutările unuia potrivit.

Cum spectacolele se desfășurau după-amiaza și seara, prima parte a zilei a fost consacrată prezentării unor dramaturgi americani, unii notorii, ca Arthur Kopit, cu câte o piesă tradusă și publicată impecabil de Editura Brumar: respectiv, *Descoperirea Americii*, apoi Romulus Linney cu *Pe urmele lui Cacciato*, Oren Safdie, cu *Jocuri intime, locuri publice*, Jean-Claude Van Itallie, cu *Lumină*, și Gino Dilorio, cu *Darwin la Down*, toți cinci prezentați de Alexander Hausvater. Au mai fost, e drept, și câteva lansări de cărți de teatru, expediate pentru că venea spectacolul: *Persistența memoriei* de Valeriu Moiescu (în absența cărții, tocmai ieșite de sub tipar, la București), *Punctul orb* de Iannis Mavritsakis, *Am ales teatrul* de Maria Filotti, *Medeea lui Andrei Șerban* de Ana Maria Narti și *Jocul ielelor* de Camil Petrescu, majoritatea produse ale revistei „Teatrul azi” și ale Fundației Culturale „Camil Petrescu” (citește: Florica Ichim).

Un moment de atracție a fost, desigur, concertul Sandei Weigl, nepoată prin alianță a lui Brecht, care a cântat din repertoriul Mariei Tănase, ori manele, toate pe jazz, alături de alte piese de jazz autentic, cu o formație de virtuozii. Au mai fost și *work-shopuri* și spectacole-lectură ale pieselor americanilor, plus piesa Savianei Stănescu, acum americană și ea. A cântat și A. G. Weinberger, nu numai cu Maia Morgenstern, ci și independent, a cântat și Maria Răducanu, am pierdut și rezultatul unui *work-shop*, „Tempo! Tempo!”, pe o idee de Thomas Richhardt, spectacol semnat de Traian Șoimu. Premiul pentru cea mai bună piesă românească reprezentată în festival i-a revenit *Elevator*-ului lui Gabriel Pintilei, cel mai bun spectacol a fost ales *Ionesco – cinci piese scurte* de la Odeon, al lui Al. Dabija. Pentru scenografie a fost premiat Andu Dumitrescu pentru creația de la *Sado-Maso Blues Bar*. Cel mai bun actor a fost proclamat actorul Virgil Aioanei din același spectacol, iar cea mai bună actriță Tabea Bettin de la Münchner Kammerspiele, din *Kebab*. *Visul Cătălinei Buzoianu* a luat și el un Premiu special al juriului pentru impact vizual.

Cei care au dorit să-și facă o idee despre teatrul tânăr românesc, fără să intre în fumul de la Green Hours de exemplu, au reușit. Mă număr printre ei, deși am mai văzut piese de asemenea autori, dar nu atât de bine grupate. N-am prea înțeles ce rol au avut *Jocul ielelor*, poate de fundal, și *Ionesco – Cinci piese scurte*, care mi i-a și întrecut pe ceilalți. Dar nu discut opțiunile selecționerului unic, doamna Cristina Modreanu. *Is her option*, ca să vorbesc în semiengleza atât de prezentă și pe scenele Festivalului, ba chiar, mai corectă în finalul meu de festival teatral mai larg, în *Ványa Bácsi*, în gura frumoasei Kézdi Imola, Elena Andreevna în seara aceea. Greu de uitat, și aici, la Andrei Șerban – Bogdán Zsolt, Hatházi András, Pethő Anikő sau Biró József, în Astrov, respectiv Vania, Sonia și Serebreakov. Și, ca să fiu sincer de tot, că aici nu-i cronică de teatru, ultima copertă a fost tot un *Unchiul Vania*, dar văzut la Sibiu, un spectacol de la Malți Teatr, regizat perfect clasic de Lev Dodin, cu actori tot atât de buni ca și cei de la Teatrul Maghiar din Cluj, doar că puși în alt fel de situații, cu aceeași finalitate, la urma urmei.

Ștefan OPREA

Dramaturgia românească are valoare

A treisprezecea ediție a Festivalului Dramaturgiei Românești de la Timișoara (6–12 octombrie 2007) s-a desfășurat sub semnul a două idei, consemnate clar în elegantul caiet-program. Prima, formulată de Maria-Adriana Hausvater, directorul general al Teatrului Național, anunța intenția programatică a manifestării: „...*Schițăm o imagine a teatrului românesc de astăzi, care ne reprezintă [...] ca grup, ca majoritate*“; a doua, aparținând selecționerului unic Cristina Modreanu, exprima convingerea că dramaturgia românească actuală „*este o valoare, un brand de țară, care a făcut în ultima vreme mai multă reclamă României decât orice campanie bine pusă la punct de firme de publicitate costisitoare*.“ Așa cum a fost alcătuit, programul Festivalului a încercat să susțină aceste două idei. La *schițarea imaginii* au contribuit trei Teatre Naționale (Timișoara, București și Iași), teatrele bucureștene Odeon, Mic, Metropolis, Luni de la Green Hours, apoi Teatrul German de Stat din Timișoara și Teatrul Imposibil din Cluj, care au prezentat spectacole semnate de regizori bine cotați, din diferite generații, precum Cătălina Buzoianu, Alexandru Dabija, Claudiu Goga, Radu Apostol, Gianina Cărbunariu, Ana Mărgineanu, Gavril Cadariu ș.a.; iar pentru susținerea ideii că dramaturgia românească actuală are valoare au fost selecționate texte de autori deja cunoscuți și apreciați în țară și străinătate: Mircea Cărtărescu (romanul *Visul*, dramatizat de Cătălina Buzoianu), Peca Ștefan (*Bucharest Calling*), Alina Nelega (*Kamikaze*), Gianina Cărbunariu (*Kebab*), Carmen Vioreanu (*No One*), Lia Bugnar (*Stă să plouă*), Maria Manolescu (*Sado-Maso Blues Bar* și *With a Little Help from my Friends*), Gabriel Pintilei (*Elevator*), Mihai Ignat (*Crize sau încă o poveste de dragoste*). Între aceștia și-au făcut loc – cu oarecare dificultate de adecvare și de consonanță – doi mari antecesori: Eugen Ionescu (*Ionesco – Cinci piese scurte*) și Camil Petrescu (*Jocul ielelor*).